

איסור נותר, ודינו בשריפה (רש"י), והיינו שדבר האסור מדרבנן נחשב ראוי לאכילה בעצמותו, ורק האדם מנוע מלאוכלו מחמת איסור 'לא תסור' (שערי ישר א, י, וראה גם מנחת חינוך מצוה ח אות ב). **דְּתִנְיָא שְׁמֵנוּ מוֹתֵר וְיִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים הֵם וְנוֹהֲגִין בּוֹ אִיסוּר** - ואף שאינו אלא מנהג, חכמים העמידו דבריהם גם במקום מצוה של אכילת קרבן פסח (שפת אמת, וראה בהגהה שם, וכן בריב"ש מד). ויש שפירש, שלאחר שנקבע המנהג, נאסר כשאר איסורים דרבנן (מרומי שדה).

רְבִינָא אָמַר בְּחִיצוֹן וְכוּ' - רבינא לא תירץ כרב אשי, משום שלדעתו בקרבן פסח מותר לאכול את שמנו של גיד, שכיין שאיסורו אינו אלא משום מנהג, בקרבן פסח שמצוה לאוכלו, לא נהגו להחמיר (ליקוטי הלכות וזבח תודה [לחפץ חיים], שצידד כן ע"פ סכף משנה קרבן פסח י, יא, בדעת הרמב"ם שם. ודעת הראב"ד שם, שגם שמנו של גיד של קרבן פסח אסור).

חַל שֶׁשֶׁה עֶשֶׂר וְכוּ' וְאִמָּאִי נִתִּי עֲשֵׂה וְיִדְחִי לֹא תַעֲשֶׂה - קושיית הגמ' אינה שידחה העשה של שריפת נותר את איסור מלאכה בשבת שיש בו כרת, אלא קושיית הגמ' היא על המשך המשנה 'שאינן דוחין וכו' את יום טוב', מדוע אין שריפתם דוחה את הלאו של מלאכה ביום טוב שאין עונשו אלא מלקות (צל"ח).

ואף שעשה דוחה לא תעשה רק אם אי אפשר לקיים את שניהם, וכאן הרי יכול לשרוף את הקדשים בחול המועד ולקיים את העשה בלי לדחות את הלאו של יום טוב, מה שאפשר לקיים את העשה למחר אינו נחשב שאפשר לקיים שניהם (רמב"ן שבת כד, ב, וראשונים שם בשמו).

אָמַר חֲזַקְיָהּ וְכוּ' לִיתֵּן לוֹ בֶּקֶר שְׁנֵי לְשִׁרְיָתוֹ - ואין להקשות שנלמד מכאן שאין עשה דוחה לא תעשה, שאפשר שדוקא העשה של שריפת קדשים אינו דוחה את הלאו, הואיל ואפשר לקיים את העשה למחר בחול המועד ולא תתבטל מצותו בכך. ומכל מקום בלי הפסוק 'עד בוקר' לא היינו מחלקים בכך, והיינו אומרים שדוחה את הלאו (תוס' יבמות ה, ב ד"ה כולה). [ומה שנתבאר (לעיל ד"ה חל) שמה שאפשר לקיים את העשה למחר אינו נחשב אפשר לקיים שניהם, הוא רק להוה אמינא של הגמ', וביאור זה הוא בתירוצי הגמ' שמהפסוק 'בוקר שני' לומדים שנחשב אפשר לקיים שניהם (ע"פ קובץ הערות יא, ה. והוסיף, שלדעת רב אשי אינו נחשב אפשר לקיים שניהם, כפי ההוה אמינא. וראה דבר אברהם ב ד, יא)].

עֹלֹת שֶׁבֶת בְּשִׁבְתוֹ וְכוּ' וְלֹא עוֹלֹת חוֹל בְּיוֹם טוֹב, והיינו, שהקטר חלבי עולת חול - כגון אברי עולת תמיד של ערב יום טוב שלא הוקטרו מבעוד יום - אינו דוחה יום טוב, וכל שכן ששריפת קרבן פסול אינה דוחה יום טוב, ואם כן פסח שזמנו בערב יום טוב והוא קרבן חול, אין שריפתו דוחה יום טוב (ע"פ רש"י כאן ובשבת כד, ב ד"ה עולת).

ואף שהפסוק עוסק בשבת, לומדים ממנו ליום טוב, הואיל ומפסוק זה לומדים שחלבי קרבנות של שבת קריבים ביום טוב [כדעת רבי עקיבא (שבת קיד, א)], ודורשים את הפסוק כך, עולת שבת זו קריבה בשבת אחרת, דהיינו ביום טוב, ומשמע מכך, שאין עולת חול קריבה בשבת אחרת, דהיינו ביום טוב (תוס' לעיל נט, ב ד"ה ולא).

עצמות קדשים דאין בהן משום שְׂבִירַת הָעֶצֶם לְכוּלְהוּ הָהוּא קְלִיץ לָהּ וכו' - ומסתמא חליץ את המוח גם מהעצמות התחתונות, והמוצא אין צריך לבדוק האם יש בהן מוח (רש"י). ואף שבמקום שאפשר לברר אין סומכים אפילו על חזקה או רוב, כיון שטורח הוא לבדוק את כל העצמות, אין צריך לבדוקן (מלא הרועים, בת"י ראשון).

עֲצָמוֹת הַפֶּסַח הֵי'שׁ בְּהֵן מִשּׁוּם שְׂבִירַת הָעֶצֶם דִּילְמָא הֵנִי דְּחִלְצִינְהוּ וְכוּ' - ואף שאפשר שגם העצמות העליונות טעונות שריפה, שחלצו מהן את המוח לאחר שנעשה נותר, אין צריך לשורפן מספק מחמת איסור זה של 'משמשי נותר' [שאינו אלא מדרבנן (מהרש"א)]. ורב נחמן בר יצחק שחולק (לעיל ע"א), סובר שהעצמות טעונות שריפה מספק, שמה חלצו מהן את המוח רק לאחר שנעשה נותר (רש"י).

ולדעת רב זביד, העצמות אינן טעונות שריפה מספק שמה חלצו מהן את המוח לאחר שנעשו נותר, ואף שלפי דעת רבי שמעון שלאחר שנעשו נותר מותר לשבורן, מסתבר יותר שישברו אותן כדי לחלוץ מהן את המוח רק לאחר שנעשו נותר, רב זביד סובר שהברייתא שנויה כדעת רבי יעקב שגם לאחר שנעשו נותר אסור לשבורן, והספק שקול, ואין צריך לשורפן מספק (מהרש"א). וראה מלא הרועים).

כָּל הַגִּידִין בְּשֶׁר וְכוּ' - וכדעת הסוברים (ראה לעיל כב, א, ועוד) ש'יש בגידין בנותן טעם', אבל לדעת הסוברים ש'אין בגידין בנותן טעם', אינם נחשבים כבשר (יד דוד, מנחת חינוך מצוה ח אות ב).

אִי אִמְרַת בְּשֶׁלְמָא בְּשֶׁר נִינְהוּ אִמְטוּ לְהִכִּי בְּעֵי שְׂרִיפָה - ואף שנחשבים בשר לענין שריפה, המשנה מנתה אותם בפני עצמם [ולא כללה אותם ב'הנותר']. משום שאין דרך כל כך לאוכלם, הואיל ואין טעמם כטעם בשר לגמרי (תוס' ד"ה אי, ע"פ מהרש"א). ויש שפירש, שכיון שאין טעמם כטעם בשר גמור, אין בהם כלל מצות אכילת פסח (מנחת חינוך מצוה ח אות ב, בדעת תוס' שם). ולפירוש זה מוכח, שמצות שריפת נותר אינה תלויה בלאו של 'לא תותירו', שהרי כאן כיון שאין מצות אכילה, גם אין איסור 'לא תותירו', ומכל מקום טעונים שריפה (מנחת שלמה. וכדעת הצ"ח בביאורנו לעיל פב, א ד"ה ישרף, שגם בקדשים פסולים יש דין 'נותר').

לֹא נִצְרָקָא אֱלָא לְגִיד הַנֶּשֶׁה וְכוּ' שהוא רך וראוי מצד עצמו לאכילה אלא שאסור לאוכלו מצד הדין, ונעשה נותר וטעון שריפה (רש"י). ואין להתיר לאוכלו מדין 'עשה דוחה לא תעשה', שהעשה של אכילת קרבן פסח ידחה את הלאו של גיד הנשה, משום שכיון שכבר אכל מבשר הקרבן קיים את העשה, ואין מצוה באכילת כל כזית וכזית (ע"פ מנחת חינוך מצוה קלז אות ב. אמנם דעת השאגת אריה צו, שיש מצוה באכילת כל כזית וכזית).

וְאֵלִיָּא דְרַבִּי יְהוּדָה וְכוּ' - ושני הגידים אסורים באכילה מספק (רש"י), וכיון שהגיד המותר מותר מצד עצמו באכילה, אלא שהאדם מנוע מלאוכלו מחמת הספק, נחשב ראוי לאכילה, וחל עליו איסור נותר ודינו בשריפה (שערי ישר א, י).

רַב אֲשִׁי אָמַר לֹא נִצְרָקָא אֱלָא לְשִׁמְנוֹ דְּגִיד הַנֶּשֶׁה וְכוּ' - וכיון שרק מדרבנן אסור לאוכלו, נחשב כדבר שראוי לאכילה וחל עליו